

HOOFDSTUK 8. ILLEGALE VUURWAPENS: BEZIT, GEBRUIK EN HANDEL

In België bestaat er een brede consensus om hard op te treden tegen het illegaal bezit van vuurwapens. Uit de recente bevraging in opdracht van het Vlaams Vredesinstituut bij een representatieve steekproef van duizend Belgen blijkt dat ongeveer 85% van de bevolking (in de drie gewesten) van mening is dat de overheid strenger moet optreden tegen illegaal vuurwapenbezit. Personen die zelf een vuurwapen in huis hebben, verschillen op dit vlak niet van de rest van de bevolking. Ook in deze groep vindt ongeveer 85% dat de overheid hiertegen strenger moet optreden. Een inschatting maken van de moeilijkheid om op illegale wijze aan een vuurwapen te geraken is voor de meeste Belgen niet zo simpel. Gevraagd naar hun opvatting ten aanzien van de stelling “Het is moeilijk om op illegale wijze aan een vuurwapen te geraken in België” ging 30% van de respondenten akkoord noch niet akkoord. Bij degenen die zich hierover wel uitspraken blijkt dat meer mensen (43%) denken dat het niet zo moeilijk is om een illegaal vuurwapen te verwerven dan omgekeerd (27%).¹ Opvallend is dat het percentage respondenten dat vindt dat het niet zo moeilijk is om een illegaal vuurwapen te verwerven significant hoger ligt bij de personen die zelf een vuurwapen hebben thuis (62%) dan bij de totale bevolking (43%).²

In dit hoofdstuk analyseren we het illegale bezit, gebruik en handel van vuurwapens in België. In eerste instantie komt het illegaal vuurwapenbezit aan bod (8.1), gevolgd door het illegaal gebruik van deze wapens (8.2). Daarna overlopen we de verschillende manieren waarop men in België illegale vuurwapens kan verwerven (8.3).

8.1 Illegaal bezit van vuurwapens

In haar communicatie voorafgaand aan de hervorming van de wapenwet in 2006, schatte de federale regering dat er in België tussen de 1,5 en 2 miljoen wapens in particuliere handen zouden zijn.³ Aangezien op dat moment ongeveer 780 000 wapens geregistreerd stonden in het CWR, zou dit impliceren dat toen ongeveer 720 000

tot 1,22 miljoen vuurwapens illegaal waren. Zoals vermeld in hoofdstuk 4 is deze schatting om een aantal redenen echter problematisch. De werkelijke omvang van het illegale vuurwapenbezit in België is niet gekend.

In 2009 werden 8003 gevallen van illegaal wapenbezit vastgesteld door de politie. Dat betekent echter niet dat in 2009 ongeveer 8000 vuurwapens in beslag werden genomen door de politie.⁴ Ten eerste betreft het vaststellingen van illegaal wapenbezit, niet inbeslagnames. Ten tweede betreffen deze cijfers niet alleen vuurwapens, maar ook blanke wapens en springstoffen. Een analyse van de Dienst Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie toont aan dat in 2007 slechts een derde van de vaststellingen van illegaal wapenbezit betrekking had op vuurwapens en springstoffen. De overige vaststellingen hadden betrekking op blanke wapens.⁵

Tabel 8.1. Geregistreerd illegaal bezit van wapens en springstoffen, per gewest, 2000-2009.

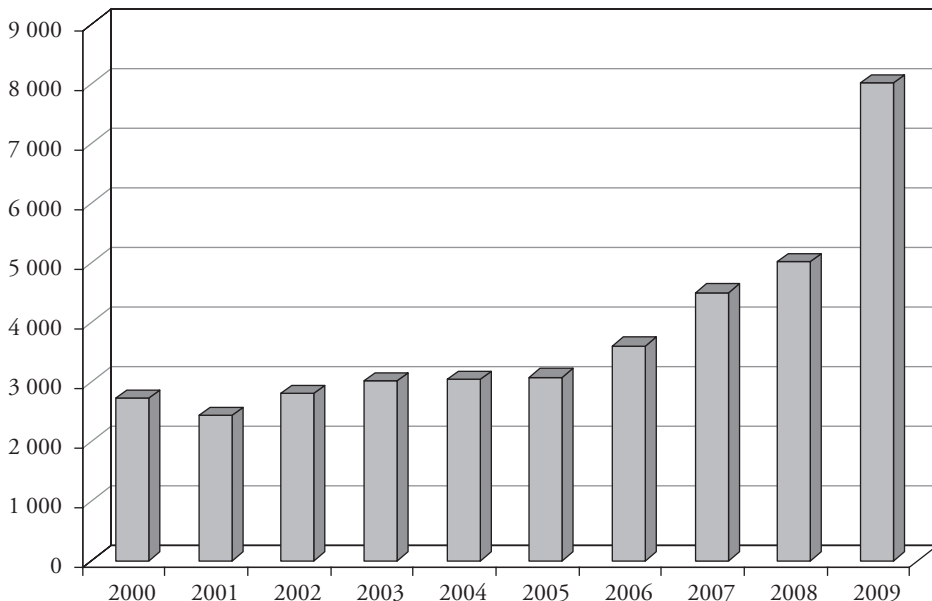
Jaar	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
2000	1524	794	394
2001	1258	810	353
2002	1476	986	331
2003	1550	1085	373
2004	1481	1113	444
2005	1562	1068	440
2006	1907	1146	528
2007	2337	1509	641
2008	2645	1588	737
2009	3884	3110	858

Bron: Politie Criminaliteitsstatistieken.⁶

Uit de politie criminaliteitsstatistieken in tabel 8.1 kunnen we een erg sterke stijging afleiden van het aantal vaststellingen van illegaal wapenbezit na 2006 in het algemeen en in 2009 in het bijzonder. Tussen 2006 en 2009 is het aantal vaststellingen van illegaal wapenbezit meer dan verdubbeld, vooral in Wallonië (+171%) maar ook in Vlaanderen (+104%). Die sterke toename wordt door de politie in belangrijke mate toegeschreven aan de invloed van de nieuwe wapenwetgeving.⁷ Dat wordt ook bevestigd door cijfers van de Dienst Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie. In 2007 werden 1382 gevallen van illegaal bezit van vuurwapens, munitie en springstoffen vastgesteld. Dit komt neer op een verdubbeling van het aantal vastgestelde gevallen tussen 2002 en 2007 (van 661 naar 1382). De vaststellingen in 2007 hadden betrekking op 2487 vuurwapens. Verder blijkt uit deze cijfers dat de meeste gevallen van illegaal bezit van

vuurwapens, munitie en springstoffen in 2007 werden vastgesteld in de arrondissementen Brussel (185), Dendermonde (110), Charleroi (103), Hasselt (94) en Mons (91).⁸ Hoewel in Brussel wel de meeste gevallen van illegaal vuurwapenbezit werden vastgesteld, ligt het aandeel vaststellingen per inwoner in dit arrondissement erg laag (0,7 vaststellingen/1000 inwoners). Proportioneel treffen we het grootste aandeel illegaal wapenbezit aan in Brugge (7,4 vaststellingen/1000 inwoners), Dendermonde (6,8 vaststellingen/1000 inwoners), Neufchâteau (5,4 vaststellingen/1000 inwoners) en Dinant (5,1 vaststellingen/1000 inwoners). Hierbij moeten we wel het voorbehoud maken dat de prioriteit die de politiezone geeft aan de opsporing van illegaal vuurwapenbezit het beeld sterk kan vertekenen. Uit meer gedetailleerde cijfers van de Dienst Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie blijkt verder dat de meeste vaststellingen van illegaal vuurwapenbezit tussen 2006 en maart 2008 betrekking hadden op enerzijds pistolen en revolvers (1697 gevallen) en anderzijds geweren en karabijnen (1355 gevallen). Deze cijfers voor 2006-maart 2008 dienen we echter met de nodige voorzichtigheid te interpreteren, aangezien dit de overgangperiode na de invoering van de nieuwe wapenwetgeving betreft. Enerzijds was dit een periode waarin veel mensen afstand deden van hun wapen. Anderzijds ontbrak een nationaal beleid, waardoor de verschillende politiezones niet administratief eenvormig gehandeld hebben bij de behandeling van die dossiers van afstandname. Soms werd de afgifte van vuurwapens geregistreerd als illegaal bezit. Analyses van meer recente cijfers zijn momenteel echter nog niet beschikbaar.⁹

Figuur 8.1. Geregistreerd illegaal bezit van wapens in België, 2000-2009.

Uit de criminaliteitsstatistieken van de federale politie blijkt dat niet enkel het aantal vaststellingen van illegaal wapenbezit, maar ook het aantal registraties van de illegale dracht of vervoer van wapens en springstoffen sinds 2001 sterk is gestegen. De afgelopen jaren schommelde dit cijfer rond de 6000 registraties (zie tabel 8.2). Ook hier hebben deze cijfers echter betrekking op alle wapens en dus niet enkel op vuurwapens. Een analyse van de Dienst Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie toont aan dat in 2007 slechts 8% van de vaststellingen van illegale wapendracht betrekking had op vuurwapens en springstoffen. Meer dan 90% ging over blanke wapens en andere niet-vuurwapens. In 2007 werden 544 gevallen van illegale dracht van vuurwapens, munitie en springstoffen vastgesteld. Het betrof in totaal 697 vuurwapens, wat een stijging betekende ten opzichte van 2006 (610 vuurwapens) en 2005 (444 vuurwapens). Bijna 40% van de gevallen werd vastgesteld in de arrondissementen Brussel (83), Luik (66) en Charleroi (55). De illegale dracht heeft vooral betrekking op handvuurwapens, zoals pistolen en revolvers, die makkelijker discreet gedragen kunnen worden.¹⁰

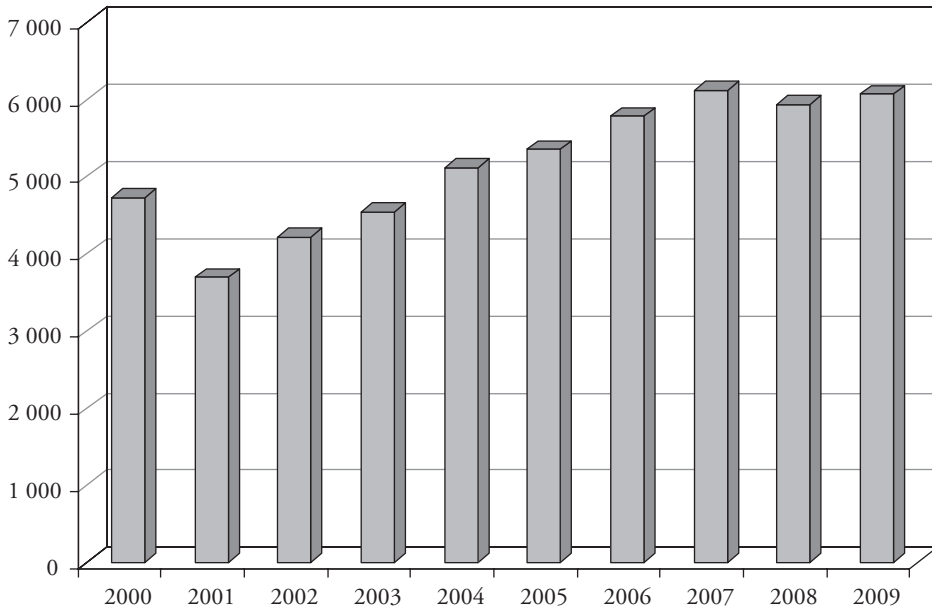
Tabel 8.2. Geregistreerde illegale dracht/vervoer van wapens en springstoffen, per gewest, 2000-2009.

Jaar	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
2000	1800	2042	866
2001	1360	1601	729
2002	1651	1918	644
2003	1702	2094	744
2004	1967	2320	822
2005	2146	2256	944
2006	2321	2478	968
2007	2353	2569	1190
2008	2309	2474	1140
2009	2783	2425	769

Bron: Politie Criminaliteitsstatistieken.¹¹

Deze politiecijfers ten spijt, is de omvang van het illegale vuurwapenbezit in België niet gekend. Een onderbouwde en betrouwbare schatting maken van de omvang van het illegaal vuurwapenbezit in België is geen makkelijke opgave. Een van de problemen is dat opsporingsonderzoeken zich vaak niet primair richten op illegaal vuurwapenbezit of -handel, maar dat dit vaak enkel als 'bijvangst' wordt beschouwd bij andere criminele activiteiten.¹² Verder is de registratie van de in beslag genomen vuurwapens niet altijd volledig of van goede kwaliteit. Het gevolg is dat de politie geen zicht heeft op het aantal illegale vuurwapens dat circuleert in België. De politie vermoedt wel dat het om een zeer groot aantal gaat.¹³

Figuur 8.2. Geregistreeerde illegale dracht/vervoer van wapens en springstoffen in België, 2000-2009.

Ook in onze buurlanden is het vaak onduidelijk hoeveel illegale vuurwapens er in omloop zijn. De geciteerde cijfers variëren sterk. In Frankrijk wordt het aantal illegale wapens door de politie, op basis van inbeslagnamecijfers, geschat op minstens 30 000.¹⁴ In Duitsland circuleert daarentegen doorgaans het cijfer van 20 miljoen illegale vuurwapens, een cijfer dat soms zelfs oploopt tot 40 miljoen stuks.¹⁵ De gegevens waarop deze Duitse schattingen gebaseerd zijn, worden echter niet meegedeeld. Van onze buurlanden vinden we de meest gedetailleerde en onderbouwde schattingen in Nederland. Daar werd in 2000, op basis van inbeslagnamegegevens, het aantal illegale vuurwapenbezitters geschat op 54 000, die in totaal tussen de 85 000 en de 125 000 scherpschietende vuurwapens in hun bezit hebben. Het betreft daarbij voornamelijk vuurwapens in handen van het criminele milieu: ongeveer de helft van deze vuurwapenbezitters wordt gesitueerd in de drugswereld en een kwart in het milieu van overvallers.¹⁶ Niet al het illegale vuurwapenbezit in Nederland is echter het gevolg van criminele samenwerkingsverbanden. Een onbekend maar eerder beperkt deel van het illegale vuurwapenbezit is het gevolg van Nederlandse particulieren die in het buitenland wapens aankochten zonder dat de georganiseerde wapenhandel hierin een rol speelt (de 'zelfhalers').¹⁷

Hoewel de Nederlandse cijfers goed onderbouwd zijn, kunnen we ze niet extrapoleren naar België. In België is de context van illegaal vuurwapenbezit sterk verschillend: veel wapens worden namelijk door particulieren illegaal gehouden omdat ze

nooit zijn geregulariseerd na de wijziging van de wapenwetgeving in 2006. Hierdoor werden in één klap een heleboel wapens die voorheen in legaal bezit waren opeens illegaal. Zoals bleek uit 4.1 is het vrijwel onmogelijk in te schatten om hoeveel wapens het hier gaat op basis van de bestaande officiële cijfers van het CWR, de inzamelacties en de regularisaties. Voor België is het dus belangrijk een onderscheid te maken tussen de illegale wapens die circuleren in het criminele milieu en de vuurwapens die illegaal in het bezit van zijn van ‘gewone’ particulieren die niet in regel zijn met de wapenwetgeving. Sinds het voorjaar van 2010 houdt de federale politie een databank bij van de in beslag genomen vuurwapens, waarbij ook de status van het vuurwapen wordt opgenomen. Deze databank biedt op dit moment nog geen mogelijkheden voor de analyse van het illegale bezit en de handel in vuurwapens, maar kan op termijn – en mits een volgehouden inspanning – uitgroeien tot een belangrijk instrument in de strijd tegen illegaal vuurwapenbezit en -handel in België.¹⁸

Een aanzienlijk deel van het illegale vuurwapenbezit in België kan worden toegeschreven aan particulieren die niet in regel zijn met de nieuwe wapenwetgeving. Tot 2006 waren jacht- en sportwapens vrij verkrijgbaar in België. Sinds 1991 moesten deze vuurwapens geregistreerd en na 2006 ook geregulariseerd worden. Een grote groep wapenbezitters heeft echter noch zijn wapens geregulariseerd, noch legaal doorverkocht, noch ingeleverd. Hierdoor zijn deze wapens nu illegaal in hun bezit. Hoe groot deze groep van illegale wapenbezitters is, is onduidelijk. Belangrijk om te vermelden is dat een deel van deze wapens wel gekend zijn: de wapens die werden aangekocht of geregistreerd na 1991 staan in principe in het CWR en kunnen dus worden opgespoord. In sommige gevallen werd het wapen door de bezitters ook op illegale wijze doorverkocht (zie 8.3).

Een andere manier van illegaal wapenbezit bij particulieren is het niet respecteren van de regels betreffende het ‘passief wapenbezit’. Een vergunning voor passief wapenbezit houdt in dat bepaalde wapenbezitters¹⁹ zonder wettige reden een wapen voorhanden mogen hebben, op voorwaarde dat ze voor dit wapen geen munitie bezitten of kopen (zie 3.2.2). Momenteel zijn meer dan 2000 vergunningen uitgereikt voor passief wapenbezit, maar er zijn nog minstens 10 000 aanvragen in behandeling (zie 4.1.4). Hoewel het bezit van munitie voor deze passieve wapens strafbaar is, is het nagenoeg onmogelijk om te controleren of deze wapenbezitters daadwerkelijk geen munitie in huis hebben. Hetzelfde geldt voor de bezitters van vrij verkrijgbare vuurwapens. Bij de aankoop van deze niet-registratieplichtige wapens vindt, in tegenstelling tot de vergunningsplichtige wapens, bovendien geen controle van de antecedenten plaats. Deze vrij verkrijgbare wapens zijn vooral korte vuurwapens, in het bijzonder bepaalde types pistolen en revolvers. Doordat een aantal van deze types wapens vrij verkrijgbaar zijn in België maar in de buurlanden niet, komen veel buitenlanders ze in ons land kopen,

bijvoorbeeld op wapenbeurzen, om ze (doorgaans zonder de nodige importvergunningen en dus illegaal) in hun eigen land in te voeren (zie sectie 9.2.6).

Een belangrijk deel van het illegale wapenbezit in België is uiteraard te vinden in het criminele milieu. Hoewel criminelen het meest gebruikmaken van handvuurwapens, is in politiekringen te horen dat de afgelopen jaren meer volautomatische wapens circuleren in het criminele milieu, en dat de bereidheid om deze wapens te gebruiken groter is geworden.²⁰ Veel meer is echter niet geweten over het illegale vuurwapenbezit in het criminele milieu in België. Onderzoek naar deze problematiek is niet publiek beschikbaar en de onlangs opgestarte databank van de federale politie van in beslag genomen vuurwapens biedt momenteel nog geen betrouwbare analysemogelijkheden. Op basis van recent Nederlands onderzoek kunnen we, met het nodige voorbehoud, wel een beeld schetsen van het illegale vuurwapenbezit in het criminele milieu. Uit dit onderzoek blijkt dat het bezit van vuurwapens onder criminelen vrij gangbaar is, waarbij de meeste onder hen kiezen voor een illegaal verkregen wapen. Deze wapens en bijbehorende munitie zijn volgens hen gemakkelijk te verkrijgen als je eenmaal in het ‘wereldje’ zit. De illegale vuurwapenhandel wordt gekenmerkt door haar gesloten karakter. Toegang tot een goed netwerk en vertrouwen zijn cruciaal belang. Potentiële kopers en verkopers leggen vaak contact in horecagelegenheden, vooral in cafés en coffeeshops, en in sportscholen. De daadwerkelijke overdracht vindt meestal bij de verkoper thuis plaats. De criminelen hebben een voorkeur voor Browning-wapens, maar ook Glock- en Beretta-wapens zijn populair.²¹ De motieven van criminelen om vuurwapens aan te schaffen kunnen geplaatst worden binnen een ‘complexe criminele wapencultuur’: ze schaffen deze wapens aan omwille van een combinatie van instrumentele, offensieve, defensieve en symbolische redenen.²² Het merendeel van de vuurwapenbezittende criminelen ziet een wapen als een middel om mee te dreigen en zichzelf te beschermen. Vooral kleine criminelen grijpen makkelijk naar een wapen. Daadwerkelijk met het wapen schieten wordt door veel criminelen echter louter als een laatste redmiddel beschouwd. Ze gaan er vaak van uit dat dreigen voldoende is. Met uitzondering van de jonge criminelen, blijken de meesten hun vuurwapen niet steeds bij te hebben, maar bewaren ze het op een plek waar ze gemakkelijk bij kunnen. De meeste criminelen oefenen met hun wapens ’s nachts en op afgelegen plekken, bijvoorbeeld in het bos of de polder. Na gebruik van het wapen zorgen de meeste criminelen dat het wapen verdwijnt.²³ Uit onderzoek naar illegale vuurwapenbezitters in het criminele milieu in Nederland blijkt dat er vaak sprake is van het circuleren van vuurwapens tussen bezitters en/of gebruikers.²⁴ De meeste vuurwapens die in beslag werden genomen, waren op dat moment minder dan een jaar in handen van de eigenaar.²⁵ Op voorstel van België tracht Europol meer zicht te krijgen op de problematiek van oorlogswapens die circuleren in het criminele milieu.²⁶

8.2 Illegaal gebruik van vuurwapens

Volgens de politie neemt het illegaal gebruik van vuurwapens toe in België, vooral in de grote steden. Zo is het aantal vuurwapenincidenten in ons land de afgelopen jaren bijna verdubbeld: van 114 incidenten in 2008 naar 224 in 2009. Vooral het illegaal gebruik van zware wapens, zoals automatische of semiautomatische machinepistolen, zou in België, net als in de rest van West-Europa, sterk toenemen: van 57 vuurwapenincidenten met zware wapens in 2007 naar 113 in 2009.²⁷ Deze stijging wordt volgens de politie verklaard door twee factoren. Ten eerste zijn er steeds meer jonge en onervaren daders, die vaak niet weten hoe ze met een wapen om moeten gaan. Hierdoor schieten ze sneller, ook naar agenten.²⁸ Ten tweede is er een verhoogde beschikbaarheid van wapens bij criminelen.²⁹

Uit de officiële politiestatistieken blijkt dat het aantal diefstallen met behulp van een wapen in België in 2009 met 5787 registraties bijna 10% is gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren. Er is echter geen stijgende trend merkbaar op langere termijn. Vergeleken met 2000 is het aantal geregistreerde gewapende diefstallen zelfs sterk gedaald (zie figuur 8.3). Enkel in Brussel bleef het aantal gewapende diefstallen vrij stabiel sinds 2000 (zie tabel 8.3). Het is echter onduidelijk hoe vaak bij deze registraties van gewapende diefstallen daadwerkelijk gebruik werd gemaakt van vuurwapens en/of van nepwapens.

Tabel 8.3. Geregistreerde diefstallen gewapenderhand, per gewest, 2000-2009.

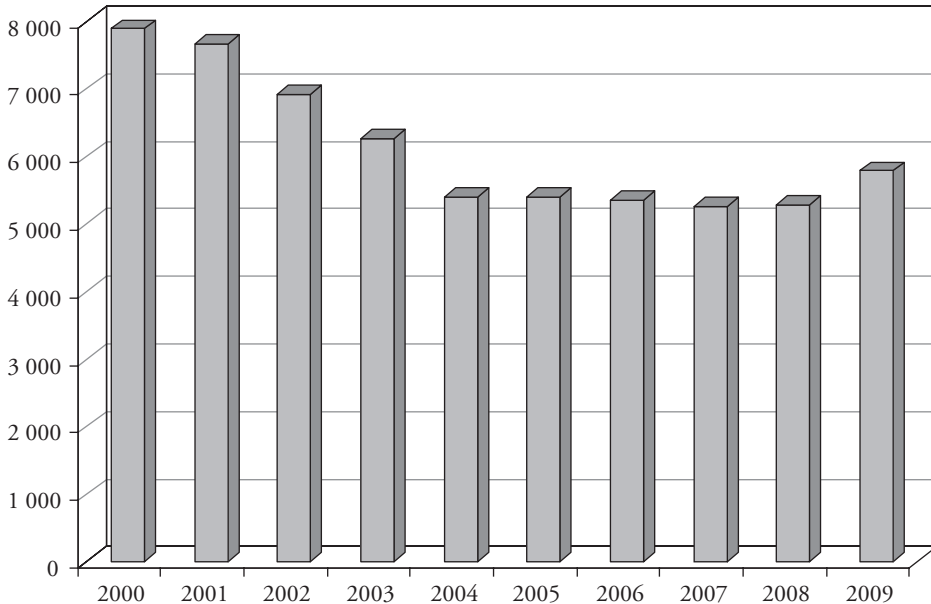
Jaar	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
2000	2528	3822	1525
2001	2374	3846	1446
2002	2166	3089	1660
2003	1944	2579	1734
2004	1631	2276	1481
2005	1714	2123	1557
2006	1675	2100	1549
2007	1562	2213	1473
2008	1575	2065	1642
2009	1718	2417	1598

Bron: Politie Criminaliteitsstatistieken.³⁰

Criminelen gebruiken doorgaans vuurwapens die ze illegaal bezitten. De voorbije jaren kwam de vraag naar de status van wapens die bij vuurwapenincidenten gebruikt wor-

den enkele malen aan bod in parlementaire debatten over de wapenwet. Zo verklaarde een politiefunctionaris in 2008 dat criminele feiten meestal niet gepleegd worden met legale wapens en dat illegale (vuur)wapens de hoofdmoot uitmaken bij criminele feiten. Voorts stelde deze functionaris dat er in België per jaar gemiddeld 2000 diefstallen met wapens worden gepleegd, dat slechts 20 tot 25% daarvan gebeurt met een vuurwapen, en dat slechts een miniem aantal van die feiten gebeurt met een legaal wapen.³¹

Figuur 8.3. Geregistreerde diefstallen gewapenderhand in België, 2000-2009.

Systematisch onderzoek naar het illegaal gebruik van vuurwapens in België is niet publiek beschikbaar. Ook hiervoor moeten we teruggrijpen naar onderzoek dat recentelijk werd uitgevoerd in Nederland.³² Uit die studies blijkt dat verdachten van vuurwapendelicten vrijwel steeds mannen zijn, meestal tussen de 20 en 30 jaar oud. Ongeveer 90% van de verdachten heeft reeds criminele antecedenten, die zich meestal situeren in de drugswereld, overvallen, andere geweldsdelicten of eerdere aanrakingen met politie wegens vuurwapenbezit of -gebruik. In hun uitgebreide studie naar vuurwapenbezit, -gebruik en -handel in Nederland³³ komen Spapens en Bruinsma tot de conclusie dat 40% van de delicten gepleegd werd door personen die actief waren in de drugswereld, en 40% door personen die actief waren in de overvalwereld.³⁴ Uit deze studie bleek echter dat niet alleen criminelen hun vuurwapens illegaal gebruiken en vuurwapendelicten plegen. Ongeveer 15% van de vuurwapenverdachten bestaat uit personen die gehandeld hebben vanuit een achtergrond van relatieproblemen (huise-

lijk gewelddelicten). Volgens de onderzoekers kunnen relatieproblemen beschouwd worden als een belangrijke *trigger* voor het illegaal gebruik van vuurwapens. Alhoewel betrokkenheid bij criminele activiteiten een grote risicofactor is, beperkt relationeel geweld waarbij een vuurwapen wordt gebruikt zich niet tot het criminele milieu, maar komt het in alle lagen van de bevolking voor. Risicofactoren zijn bijvoorbeeld het gebruik van drank en drugs, en het gebrek aan een zinvolle dagbesteding. Terwijl in het criminele milieu, ondanks het toegenomen gebruik van zware wapens, vooral handvuurwapens worden gebruikt, vindt vuurwapengeweld vanuit een achtergrond van relatieproblemen opvallend vaak met geweren plaats. Dat komt doordat incidenten over het algemeen minder met voorbedachten rade plaatsvinden en het vuurwapen dus niet speciaal voor het incident wordt verworven. Meestal gebruikt men een vuurwapen dat reeds voorhanden is, en dus ook vuurwapens die eventueel reeds lange tijd (zonder problematisch gebruik) in het gezin aanwezig zijn. Het risico op illegaal gebruik van een vuurwapen beperkt zich dus niet enkel tot het criminele milieu, maar bestaat ook bij gewone particulieren die illegaal een vuurwapen bezitten, bijvoorbeeld omdat ze het nooit lieten registeren na de verandering van de wapenwetgeving. Hetzelfde geldt trouwens ook voor wie legaal een vuurwapen bezit.³⁵ Dat beeld wordt bevestigd door een aantal recente familiedrama's in Vlaanderen: verschillende van deze feiten werden gepleegd door mensen die niet betrokken waren bij criminele activiteiten, maar die hun wapen illegaal in hun bezit hadden of er zelfs een vergunning voor hadden.³⁶

De twee types van illegaal wapenbezit die we in de vorige paragraaf schetsten, lijken dus ook eerder verbonden te zijn met andere vormen van strafbare feiten. Terwijl de illegale wapens die personen uit het criminele milieu bezitten doorgaans gebruikt worden voor criminele activiteiten zoals overvallen of drugshandel, zijn de vuurwapens die gewone particulieren illegaal bezitten vooral een risicofactor bij vuurwapenincidenten bij huiselijk geweld en niet zozeer bij criminele activiteiten. Meer onderzoek is echter vereist om deze laatste stelling op onderbouwde wijze te toetsen.

8.3 Illegale handel in vuurwapens

8.3.1 *Omvang van illegale handel in vuurwapens*

Op wereldschaal wordt de omvang van de illegale handel in kleine en lichte wapens geschat op 10 tot 20% van de totale handel in deze wapens.³⁷ De totale waarde van deze handelsstromen zou jaarlijks ongeveer één miljard euro bedragen. Er zijn grote verschillen tussen de lidstaten van de Europese Unie wat betreft de omvang en de aard van de illegale vuurwapenhandel.³⁸ In België bestaat er weinig analytisch inzicht in de bronnen en de aard van illegale vuurwapenhandel. Dat is enerzijds een gevolg van

het verborgen karakter van deze handelsstromen, die bovendien vaak geen onmiddellijk en zichtbaar persoonlijk nadeel opleveren. Anderzijds is het ook een gevolg van de vaststelling dat wapenzwendel, in tegenstelling tot het Nationaal Veiligheidsplan 2004-2007, geen prioriteit meer is in het Nationaal Veiligheidsplan 2008-2011, waardoor de bevoegde diensten over minder middelen kunnen beschikken.³⁹

In de media verschijnen regelmatig berichten over huiszoekingen en/of arrestaties van bendes die zich bezighouden met wapenhandel in België. Een kleine bloemlezing uit 2010: in februari 2010 werd een bende opgerold die ervan verdacht werd wapens te verkopen aan klanten uit het Brusselse. Bij de bende werd een wapenarsenaal van vijftien revolvers, een kalasjnikov, langloopwapens, munitie, zeven kilo C4-explosieven, een handgranaat en geluidsdempers aangetroffen.⁴⁰ In april 2010 werden in Brussel twee mannen aangehouden voor wapen- en drugshandel en werden bij de huiszoeeking onder andere twee handvuurwapens en een automatisch geweer met bijbehorende munitie aangetroffen.⁴¹ In juni 2010 werd bij huiszoekingen bij Gentse Hells Angels, die verdacht worden van illegale wapentrafiëk, meer dan 45 vuurwapens en munitie in beslag genomen⁴² en in juli 2010 werd een bende opgerold die actief was in de wapen- en drugshandel in Turnhout.⁴³

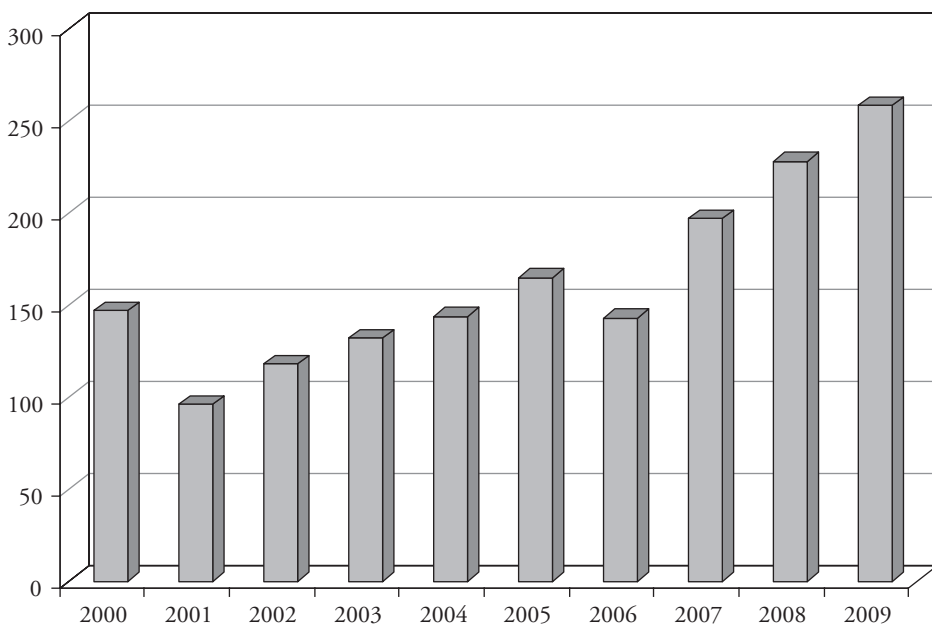
De politiestatistieken wijzen op een toegenomen handel in wapens en springstoffen in de afgelopen jaren: op tien jaar tijd steeg het aantal registraties van illegale handel in wapens en springstoffen van 148 in 2000 naar 267 in 2009. Dat komt neer op een stijging van meer dan 70% sinds 2000. De illegale wapenhandel situeert zich vooral in de arrondissementen Brussel, Antwerpen en Luik.⁴⁴ Ook hier is het echter onduidelijk hoeveel van deze cijfers betrekking hebben op de illegale handel in vuurwapens.

Tabel 8.4. Geregistreerde illegale handel in wapens en springstoffen, per gewest, 2000-2009.

Jaar	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
2000	82	40	19
2001	56	25	14
2002	49	55	12
2003	69	50	12
2004	56	75	11
2005	82	51	29
2006	69	45	25
2007	119	61	16
2008	124	66	37
2009	151	74	17

Bron: Politieële Criminaliteitsstatistieken.⁴⁵

Figuur 8.4. Geregisteerde illegale handel in wapens en springstoffen in België, 2000-2009.

Uit de gedetailleerde cijfers van de Dienst Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie blijkt dat in 2007 ongeveer de helft van de geregisteerde gevallen van illegale wapenhandel betrekking had op vuurwapens, munitie en springstoffen. In dat jaar werden 88 gevallen van illegale handel in vuurwapens, munitie en springstoffen vastgesteld, wat beduidend meer is dan in 2006 (46 gevallen). De sterke stijging van het aantal registraties in 2007 ten opzichte van 2006 is hoofdzakelijk het gevolg van het toegenomen aantal vaststellingen in Vlaanderen. Net zoals bij de illegale wapenhandel in het algemeen (zie tabel 8.4) zijn er ook wat betreft de illegale handel in vuurwapens, munitie en springstoffen in het bijzonder meer vaststellingen in Vlaanderen dan in Wallonië en in Brussel.⁴⁶

De sterke stijging van het aantal vaststellingen kan zowel wijzen op een toename van de illegale vuurwapenhandel als op de toegenomen aandacht van de politie en het gerecht voor deze problematiek. De vraag en het aanbod op de illegale vuurwapenmarkt zijn over het algemeen redelijk stabiel omdat vuurwapens in het criminele milieu duurzame gebruiksartikelen zijn: pas wanneer ze gebruikt worden moeten ze vervangen worden.⁴⁷ Uit Nederlands onderzoek blijkt dat de onvolledige registratie van vuurwapenincidenten door de politie het moeilijk maakt om de omvang, aard en ontwikkeling van de illegale vuurwapenhandel bestemd voor het criminele milieu in kaart te brengen.⁴⁸

8.3.2 *Verschillende manieren van illegale handel in vuurwapens*

Volgens Europol hebben de grote, internationale misdaadbendes hun eigen wapenleveranciers die hen continu illegale wapens leveren. De kleinere bendes schaffen hun wapens aan via gespecialiseerde wapenhandelaars met connecties in de bronlanden.⁴⁹ Verder zijn er ook nog *wapenpools*, geheime stocks van illegale vuurwapens die onmiddellijk beschikbaar zijn, waar criminelen wapens voor een bepaalde tijd kunnen huren. Deze pools zorgen voor lage prijzen en verkleinen het risico om betrapt te worden. Zulke wapenpools komen vooral voor in West-Europa.⁵⁰ Volgens de Belgische politie zijn er aanwijzingen dat ook in België sommige criminelen hun wapens huren of kopen in wapenpools.⁵¹ Wat ongeveer alle illegale vuurwapens gemeen hebben, is dat ze op een bepaald moment zijn ‘weggelekt’ uit het legale circuit.⁵² In deze sectie geven we een overzicht van de verschillende manieren waarop illegale wapens in België weggelekt zijn uit het legale circuit.

1. Een eerste manier waarop vuurwapens kunnen weglekken uit het legale circuit is door de directe verkoop van erkende wapenhandelaars aan personen die niet beschikken over de nodige vergunningen. Zo werd in 2008 een wapenhandelaar uit Beveren in beroep veroordeeld tot 42 maanden effectieve celstraf en 10 jaar beroepsverbod in de wapensector wegens de illegale verkoop van vuurwapens. De handelaar kocht de wapens legaal in, vjilde er de serienummers af en verkocht ze aan klanten zonder wapenvergunning. Tussen 2004 en 2006 verkocht de man zo bijna 800 vuurwapens.⁵³ Het is onduidelijk waar deze wapens uiteindelijk terecht kwamen. In sommige gevallen tiert de illegale wapenhandel ook welig bij wapen- en militariabeurzen. Vaak worden op deze beurzen de nodige contacten gelegd en akkoorden gemaakt, maar vindt de illegale overdracht van vuurwapens op een later moment plaats. De gerechtelijke politie organiseert, in samenwerking met lokale politiekorpsen en de bevoegde gewestelijke overheden, controleacties op dit soort evenementen.⁵⁴

2. Ten tweede hebben een aantal particulieren hun wapens, die ze na de wijzigingen in de wapenwetgeving in 2006 niet langer op legale wijze bezaten, illegaal doorverkocht, onder andere via het internet.⁵⁵ In 2007 verklaarde een politiefunctionaris dat de politie niet actief op zoek gaat naar wapenadvertenties op het internet.⁵⁶ Hoeveel wapens door illegale bezitters werden doorverkocht, is onduidelijk.

3. Een derde manier waarop vuurwapens in België uit het legale circuit kunnen weglekken, is via diefstal. Uit de politiestatistieken kunnen we afleiden dat jaarlijks ongeveer 1700 diefstallen van wapens en springstoffen worden geregistreerd door de politie (zie tabel 8.5). Uit cijfers van de Dienst Wapens van de gerechtelijke politie blijkt dat in 2007 971 vaststellingen werden gedaan van de diefstal van vuurwapens, munitie of springstoffen. Het betreft in totaal 1554 gestolen vuurwapens (vooral handvuurwapens) en 79 099 stuks munitie.⁵⁷ Dat betekent dat in 2007 gemiddeld 4,4 vuurwapens werden gestolen per dag.

Tabel 9.5. Geregistreerde diefstal van wapens en springstoffen, per gewest, 2000-2009.

Jaar	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
2000	601	1186	129
2001	587	1086	195
2002	700	1213	227
2003	597	1020	231
2004	538	886	197
2005	581	926	233
2006	665	920	237
2007	554	901	278
2008	535	842	267
2009	564	884	228

Bron: Politie Criminaliteitsstatistieken.

Ondanks de maatregelen die ze moeten nemen voor het bewaren van vuurwapens (zie 3.2.4), vindt het grootste deel van de diefstallen plaats bij particulieren. In 2007 vond 42% van de diefstallen van vuurwapens plaats in particuliere woningen.⁵⁸ Ook wapenhandels zijn een aantrekkelijk doelwit. Zo zou de Bende van Nijvel in de jaren tachtig een twintigtal wapens buitgemaakt hebben bij de overval op een wapenhandelaar,⁵⁹ maar ook vandaag de dag worden op deze wijze vuurwapens verworven. Zo werd in mei 2010 ingebroken bij een wapenhandelaar in Gent waarbij minstens zes vuurwapens werden gestolen.⁶⁰ De daders bleken nadien verantwoordelijk te zijn voor een reeks gewapende overvallen in het Gentse.⁶¹ Soms gaan de criminelen nog brutaler te werk. In 2002 werden een wapenhandelaar en zijn zoon ontvoerd door drie zwaarbewapende gemaskerde gangsters. De wapenhandelaar werd naar zijn winkel gevoerd, waar de gangsters een vijftigtal handvuurwapens en een P90-machinepistool meenamen.⁶²

Ook bij vuurwapenproducenten bestaat het risico op diefstal. In 2007 werden negen personen tot celstraffen veroordeeld voor de diefstal en trafiek van oorlogswapens en -munitie. Het ging om de diefstal van P90-machinepistolen en Five-seveN-pistolen uit de wapenfabriek van FN Herstal. Verder werden ook grote hoeveelheden kogels gestolen uit de munitiefabriek van FN in Zutendaal.⁶³ Het ging om een operatie van binnenuit: een van de leden was een arbeider uit de fabriek in Herstal die afgekeurde en reserveonderdelen van de vuurwapens in zijn werktas naar buiten smokkelde en ze thuis assembleerde. Een andere betrokkene was privaat bewakingsagent in de fabriek in Zutendaal. Op het moment dat de bende werd opgerold door de politie zou ze al twee jaar actief geweest zijn. De groep, waarvan de spilfiguren actief waren in

het portiersmilieu, zou tot duizend vuurwapens op de illegale markt gebracht hebben.⁶⁴ Verder worden ook schietstanden geregeld het slachtoffer van diefstallen. Zo werden in de periode 2006-maart 2008 vijftien gevallen vastgesteld van diefstal van voornamelijk munitie, maar ook vuurwapens.⁶⁵ Een laatste plek waar dieven af en toe vuurwapens stelen, is bij de politie of het leger. Zo werd in 2004 vastgesteld dat zestig oorlogsgeweren, twintig pistolen en enkele machinegeweren werden gestolen uit de kazerne van Spa. Een klein deel van de buit werd later teruggevonden bij helers uit het Luikse die de wapens wilden verkopen aan verzamelaars, criminelen of terroristen.⁶⁶ In de periode 2006-maart 2008 werden veertig gevallen van diefstal vastgesteld bij de politie of het leger: vijfentwintig diefstallen uit politiebureaus (vooral handvuurwapens) en vijftien diefstallen uit kazernes (vooral oorlogswapens en munitie).⁶⁷ Recentelijk werden ook oorlogswapens gestolen uit de kazerne van Leopoldsborg. Het betrof in dit geval echter geen kleine of lichte wapens, maar antitankwapens.⁶⁸

4. Een vierde manier waarop wapens illegaal kunnen worden verworven, is door de illegale vervaardiging of bewerking ervan. Sinds 2007 werden door de politie zestig gevallen geregistreerd van illegale vervaardiging of herstelling van wapens en springstoffen (zie tabel 8.6).⁶⁹ Volledig artisanaal gemaakte illegale vuurwapens komen in België nauwelijks voor. Wel zijn er gevallen van gedemilitariseerde vuurwapens die weer gebruiksklaar worden gemaakt en zo in het illegale circuit terecht komen.⁷⁰ Zo deed de politie, naar aanleiding van een illegale verkoop van vier halfautomatische pistolen en 500 kogels, in september 2010 een huiszoeking bij een gekende wapenverzamelaar, die in het verleden reeds in aanraking kwam met politie op verdenking van de illegale verkoop van vuurwapens. Tijdens deze huiszoeking trof de politie een arsenaal van honderden vuurwapens aan, waaronder naast handvuurwapens en geweren ook machinegeweren. Een deel van deze vuurwapens was gedemilitariseerd (en dus vrij verkrijgbaar), maar de politie verdenkt de man ervan wapens opnieuw gebruiksklaar te maken en ze te verkopen. Volgens de politie was het merendeel van de getroffen wapens met een kleine ingreep opnieuw klaar voor gebruik en beschikte de verdachte over het nodige materiaal om ze weer bruikbaar te maken.⁷¹

Tabel 8.6. Geregistreerde illegale vervaardiging/herstelling van wapens en springstoffen, per gewest, 2007-2009.⁷²

Jaar	Vlaams Gewest	WaaIs Gewest	BHG	Totaal
2007	9	5	1	15
2008	15	5	6	26
2009	17	1	1	19

Bron: Politieële Criminaliteitsstatistieken.

5. De belangrijkste manier waarop personen in België aan illegale wapens komen, is smokkel. Een aantal particulieren, die niet actief zijn in het criminele milieu, kunnen in landen waar er een soepeler regime heerst vuurwapens kopen en ze zelf in België binnensmokkelen (de 'zelfhalers') of ze via het internet aankopen en met de post laten thuisbezorgen. Omdat de lijst van vrij verkrijgbare wapens in België veel uitgebreider is dan in onze buurlanden is ons land trouwens een aantrekkelijk bronland geworden van vuurwapens die illegaal circuleren in de rest van Europa. De laatste jaren is het 'wapentoeisme' in België, waarbij buitenlanders hier (legaal) vrij verkrijgbare wapens kopen en ze nadien (illegaal) naar hun thuisland brengen, sterk toegenomen (zie 9.2.6).

Niettegenstaande deze problematiek van 'zelfhalers' wordt vuurwapensmokkel doorgaans georganiseerd met het oog op afzet op de criminele markt. Het grootste deel van de wapens die onder criminelen circuleren in Europa is afkomstig uit de Balkan. Volgens Europol is het grote arsenaal aan wapens dat er na de oorlog achterbleef in handen gevallen van criminelen, die ze op hun beurt aan spotprijzen doorverkochten.⁷³ De bronlanden van de vuurwapens die illegaal het land worden binnengesmokkeld en de trafieken die hiervoor gebruikt worden, evolueren constant. Wat wordt aangeboden is sterk afhankelijk van wat in bepaalde gebieden overvloedig beschikbaar en dus goedkoop is.⁷⁴

De meeste wapens die momenteel naar België worden gesmokkeld zijn afkomstig uit het voormalige Oostblok.⁷⁵ In Belgische politiekringen is te horen dat illegale vuurwapens in handen van criminele groepen via allerlei trafieken naar België worden gebracht. De bronlanden bevinden zich momenteel voornamelijk in de Balkan, en vooral Albanië wordt vaak als draaischijf vernoemd. Met het beëindigen van de oorlog in de Balkan is het aanbod illegale vuurwapens groter en gevarieerder geworden en is de handel zakelijker geworden.⁷⁶ Ook de Nederlandse politie stelt dat illegale vuurwapens overwegend vanuit de Balkan de Europese Unie worden binnengesmokkeld. Zodra de vuurwapens zijn aangekomen worden ze, in afwachting van doorvoer naar andere landen of van afzet op de lokale markt, tijdelijk opgeslagen in veilige opslagplaatsen, soms met medeweten van de eigenaar/bewoner, soms zonder diens medeweten.⁷⁷ De Europese eenwording heeft de activiteiten van de illegale vuurwapenhandelaars een stuk makkelijker gemaakt. Zij profiteren nu van het feit dat ze niet meer gecontroleerd worden aan de binnengrenzen van de Europese Unie.⁷⁸ Als een vuurwapen eenmaal de Europese Unie is binnengesmokkeld, bereikt het vrij gemakkelijk zijn Europese bestemmingsland.

Nederlands onderzoek toont aan dat de criminele groepen die zich bezighouden met het smokkelen van vuurwapens van geringe omvang zijn en over het algemeen een losse structuur en een beperkte samenwerkingsduur kennen. De leden van deze cri-

minele samenwerkingsverbanden zijn voornamelijk mannen tussen de 30 en 40 jaar. Bij de smokkel van vuurwapens zijn meestal slechts een beperkt aantal personen betrokken: een leverancier uit het bronland, een importeur uit het bestemmingsland, en enkele tussenpersonen en soms ook bemiddelaars. De illegale vuurwapens worden doorgaans via de weg gesmokkeld, waarbij koeriers in personenauto's of bestelbusjes kleine hoeveelheden vuurwapens transporteren. Het betreft over het algemeen samengestelde partijen die bestaan uit meerdere types van vuurwapens en munitie. Hoewel de criminele groepen die zich inlaten met de handel in vuurwapens meestal ook andere criminele activiteiten uitvoeren, worden de vuurwapens doorgaans niet samen met andere illegale goederen, zoals verdovende middelen, het land binnengesmokkeld. In 2002 was ongeveer een vijfde van alle in beslag genomen handvuurwapens in Nederland afkomstig uit voormalige Oostbloklanden (voornamelijk pistolen).⁷⁹ Naast handvuurwapens worden elk jaar ook ongeveer 45 tot 75 machinepistolen in beslag genomen in Nederland. In tegenstelling tot de handvuurwapens zijn de in beslag genomen machinepistolen vrijwel allemaal afkomstig uit het voormalige Oostblok. In deze landen vindt legale productie van vuurwapens plaats, waarvan onbekende hoeveelheden in het illegale circuit terechtkomen. Om de risico's te beperken verloopt de smokkel ofwel in kleine partijen op bestelling ofwel 'schoksgewijs' (één grotere lading en dan enige tijd geen activiteiten). De importeurs kennen elkaar via gemeenschappelijke kennissen (of via hun leveranciers in de bronlanden) en werken soms samen. Eenmaal in het land van bestemming aangekomen, vindt de verkoop aan het criminele milieu plaats via een netwerk van tussenpersonen.⁸⁰

De totale illegale smokkel van handvuurwapens naar Nederland wordt op 10 000 tot 20 000 stuks per jaar geschat.⁸¹ Cijfers voor België zijn echter niet voorhanden. Wel weten we dat de wapens in België meestal op bestelling en in kleine leveringen gebeuren.⁸² De gesmokkelde vuurwapens zijn hier doorgaans voor enkele honderden euro's te koop.⁸³

